

Valtioneuvoston kanslialle
Lausuntopyyntö VN/5904/2019

Lausunto

Helsingin yliopisto kiittää mahdollisuudesta lausua Luonnoksesta Suomen arktisen politiikan strategiaksi.

Helsingin yliopisto pitää valtioneuvoston esitystä uudesta strategiasta kattavana ja tärkeänä, että Suomen arktista politiikkaa ohjaa kestävän kehityksen periaatteiden, sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen strategian läpileikkaavina tavoitteina.

Maailmanlaajuiset suuret haasteet, kuten ilmaston lämpeneminen, heikentynyt ilmanlaatu, valtamerien happamoituminen ja biologisen monimuotoisuuden menetys, ovat tärkeimmät tekijät, jotka hallitsevat ihmisten hyvinvointia, yhteiskuntien turvallisuutta ja vakautta niin pohjoisilla alueilla kuin koko maailmassa. Suuret haasteet ovat sidoksissa toisiinsa, eikä niitä voida ratkaista erikseen. Helsingin yliopisto korostaa, että ratkaisujen löytämiseksi ja poliittisen päätöksenteon pohjaksi tarvitaan poikkitieteellisyyteen perustuvaa laaja-alaista tutkimusta ja koulutusta.

Kokonaisvaltainen ote kestävyYTEEN

Strategiassa korostuu Agenda2030:n kestävän kehityksen tavoitteet ja kestävyYDEN edistäminen läpileikkaavana teemana. KestävyYDEN määritelmää tulisi kuitenkin tarkentaa siten, että määritelmässä tunnistettaisiin kestävyYDEN kokonaisvaltaisuus ja sen ekologiset, sosiaaliset, kulttuuriset ja taloudelliset ulottuvuudet.

Tavoitteiden saavuttaminen jossain painopisteessä saattaa aiheuttaa kielteisiä vaikutuksia toisten tavoitteiden saavuttamiseen, ja eri kestävän kehityksen tavoitteiden edistäminen voi olla ristiriidassa keskenään. Tavoitteiden edistäminen esimerkiksi puhtaamman energian muodossa on paikoin ristiriidassa arktisen alueen kulttuurisen kestävyYDEN, alkuperäiskansojen oikeuksien ja elinkeinojen turvaamisen kanssa. Myös kestävän liikkumisen edistämässä ja kestävää infrastruktuuria rakennettaessa on syytä huomioida tavoitteiden ristikkäisyydet. Mahdollisia kielteisiä vaikutuksia ja ristiriitoja tulisi tunnistaa ennakoivasti.

Lisäksi strategiassa tulisi selventää kuinka arktisen alueen kestävä kehitystä mitataan edistyneiden menetelmien avulla ja kuinka kestävä kehityksen indikaattoreiden toteutumista ja vaikuttavuutta seurataan strategiakauden aikana.

Ilmastonmuutoksen hillintä

Ilmastonmuutoksen vaikutukset arktiselle alueelle on tunnistettu strategiassa selvästi. Ilmastonmuutoksen seurauksena arktinen alue muuttuu pysyvästi, ja nämä muutokset asettavat merkittäviä haasteita arktisten alueiden tulevaisuudelle. Arktinen alue lämpenee yli kaksi kertaa nopeammin kuin muut alueet. Strategian ulottaminen koskemaan koko Suomea on ongelmallista, sillä napapiiriltä pohjoiseen oleva alue lämpenee kuitenkin huomattavasti nopeammin. Alueelliset eroavaisuudet olisi syytä tunnistaa strategiassa.

Luonnon monimuotoisuus

Strategiassa tunnistetaan, että arktisen alueen kestävä tulevaisuus perustuu lisääntyvän ihmistoiminnan ympäristöön kohdistuvien ja sosiaalisten haittojen ehkäisemiseen. Arktisen alueen kestävä tulevaisuus perustuu kuitenkin olennaisesti myös monimuotoisen luonnon säilyttämiseen.

Luonnon monimuotoisuus on vähentynyt arktisilla alueilla huolestuttavasti. Monimuotoisuus on vaarassa erityisesti lämpenevän ilmaston sekä maankäytön muutoksien seurauksesta, jotka uhkaavat joitakin lajeja ja ekosysteemejä. Luonnon monimuotoisuuden uhkia tulisi selkeästi konkretisoida strategiassa. Arktisten alueiden lämpenemisen seurauksena monimuotoisuuden kasvulla voi olla haitallista vaikutuksia, kun alueella leviää uusia vieraslajeja. Myös lisääntyvä ihmistoiminta lisää vieraslajien levittäytymistä. Ikiroudan sulamisella sekä lumi- ja jääolojen muutoksilla on suuria ympärivuotisia vaikutuksia arktisten ekosysteemien toimintaan.

Luonnonvarojen käyttö ja hyödyntäminen

Ilmastonmuutoksen hillintä ja kestävä kehityksen vaatimukset nostavat esiin uusia aloja, toimintatapoja ja teknologioita, kuten kierto- ja biotaloutta. Näiden muutoksen mekanismien ymmärtämisessä tulisi huomioida myös maankäytön (metsätalous, öljy- ja kaasuteollisuus, kaivostoiminta) muutokset arktisella alueella. Strategiasta puuttuu keskeisenä elementtinä maankäytön muutoksien vaikutukset kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamiseen, luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen sekä ilmastonmuutoksen hillintään.

Avaruuden kestävä hyödyntäminen

Suomen ja koko arktisen alueen kannalta tärkeimmät satelliitit kiertävät maapalloa napojen kautta ns. polaariradoilla ja hoitavat useita yhteiskunnan kannalta kriittisiä toimintoja kuten navigointia ja paikannusta. Polaariradoilla on kaksi merkittävää ympäristötekijää, jotka uhkaavat satelliittien toimintaa: avaruussää ja avaruusromu. Kestävä avaruusteknologian avulla voidaan estää avaruusromun syntymistä pidentämällä satelliittien elinaikaa sekä

kehittämällä teknologiaa, jolla satelliitti voidaan tuoda polaariradoilta pois sen tehtävän päätyttyä.

Alkuperäiskansojen oikeudet

Strategiassa ideoidaan Saamelaisten ilmastopaneelista, joka edistäisi saamelaisten perinteisen tiedon ottamista huomioon ilmastopolitiikkaan liittyvässä päätöksenteossa. Vaihtoehtona olisi alkuperäiskansatiedon tuominen nykyiseen Ilmastopaneeliin lisäämällä paneeliin alkuperäiskansojen ja paikallisten toimijoiden edustajia.

Strategiassa tulisi esittää konkreettisia keinoja, miten perustuslain mukainen saamelaiskulttuurin turva ja saamelaisten perinteinen tieto huomioidaan. Kouluopetuksella on keskeinen merkitys saamen kielen elinvoimaisuuden vahvistamisessa. Tavoitteeksi tulisi asettaa, että kaikilla saamelaisilla lapsilla olisi oikeus saamenkieliseen ja saamelaiseen kulttuuriin ja ympäristösuhteeseen painottuvaan opetukseen ja että mahdollisuuksien mukaan kaikki lapset oppisivat saamen kieltä. Tavoitteen edistämiseksi etäopetuksen kehittämisellä on tärkeä merkitys, sillä se edistäisi koulutuksellista tasa-arvoa sekä mahdollistaisi laadukkaan saamen kielen opiskelun koko maassa.

Arktinen politiikka

Venäjällä ja Kiinalla on kasvavaa taloudellista ja strategista kiinnostusta arktiseen alueeseen. Suomen arktisen politiikan tulisi nojata vahvasti Euroopan Unionin arktiseen politiikkaan. Suomen tulisi edistää EU:n arktista politiikkaa, jotta nyt laadittavassa strategiassa listattuja kestävän arktisen tulevaisuuden tavoitteita voidaan viedä tehokkaasti eteenpäin ja arktisen alueen geopolitiittista vakautta turvata. Suomen tulee tukea EU:ta, jotta tiukat ympäristönormit ja -sertifikaatit otetaan laajasti käyttöön EU:n ja Venäjän välisessä kaupassa – ei vähiten siksi, että suurin osa Venäjän Euroopan Unioniin viemästä energiasta tulee arktiselta alueelta.

Arktinen osaaminen

Suomen asemaa ja vetovoimaa kansainvälisenä arktisena osaajana vahvistetaan panostamalla tutkimukseen prosessitason tutkimuksesta aina poikkitieteellisiin ja laaja-alaisiin tutkimuskokonaisuuksiin sekä tutkimusasemaverkoston ja -infrastruktuurien kehittämiseen. Suomen tulee myös panostaa koulutukseen hyödyntämällä verkkokursseja sekä muita uusia opetusmenetelmiä ilmastonmuutoksen ja kestävän kehityksen opetuksessa kaikilla koulutustasoilla.

Helsingin yliopisto on arktisen tutkimuksen huipputaiteija. Tämä osaamisen avulla voidaan mahdollistaa Suomelle näkyvämpää roolia tutkimustuloksiin pohjautuvassa vaikuttamisessa ja poliittisessa päätöksenteossa. Arktiseen tutkimukseen ja tutkimusinfrastruktuureihin tarvitaan kuitenkin pitkäaikaista ja riittävää tutkimusrahoitusta.

Paula Eerola

Vararehtori

Tämä asiakirja on allekirjoitettu

Asian HY/419/00.13.00/2021 asiakirja

Lista allekirjoittajista

Allekirjoittaja

Todennus